

Gotthelf Oesfeld

**In illud Theologorum: Dic Et Servasti Animam : Dissertatio Theologica ... ad ductum Ezechielis Cap. III,
v. 18, 19**

Dissertatio Posterior :

Gvelfpherbyti: Apvd Ioh. Christophorvm Meisnervm, MDCCLIV

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn879209461>

Band (Druck) Freier Zugang

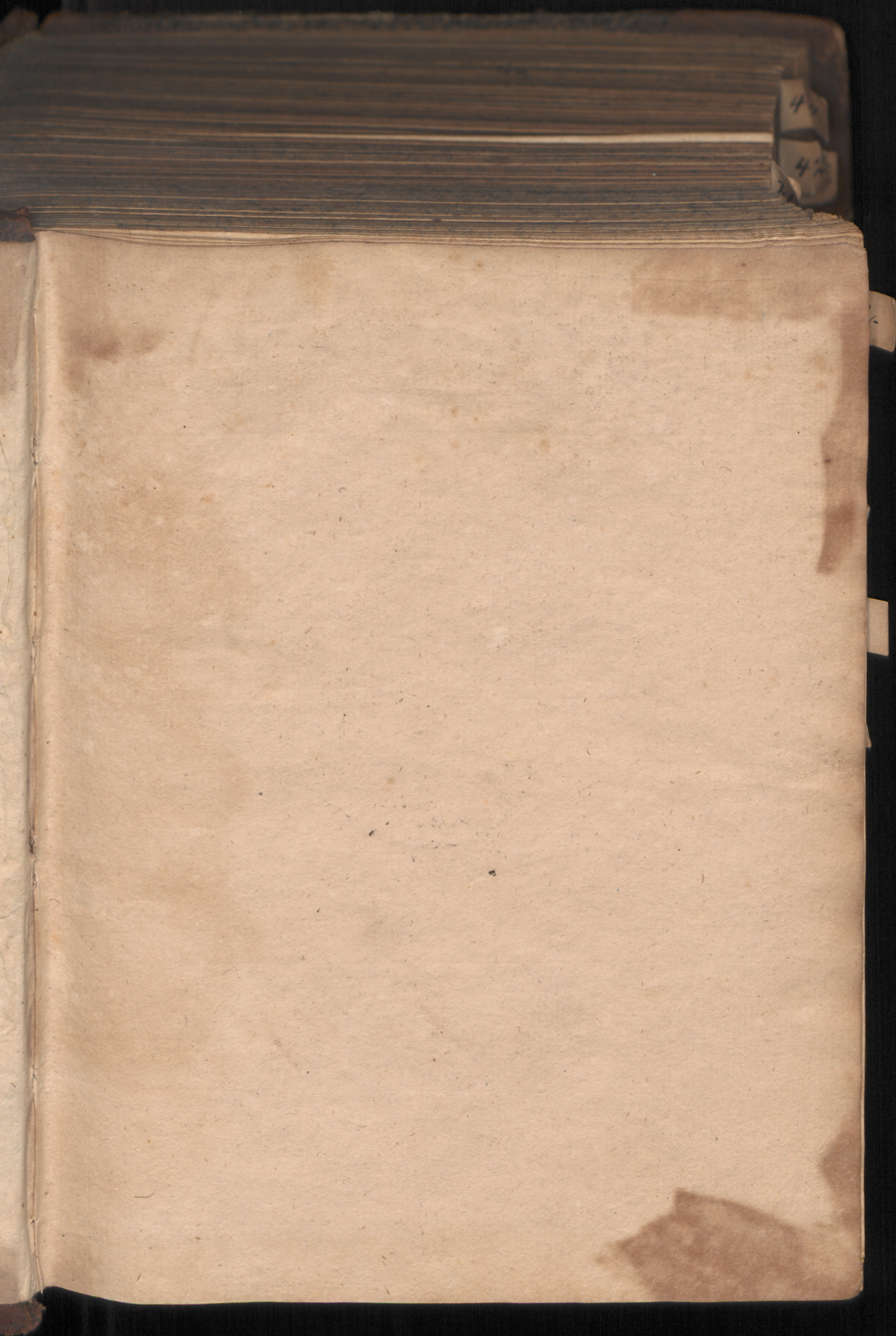

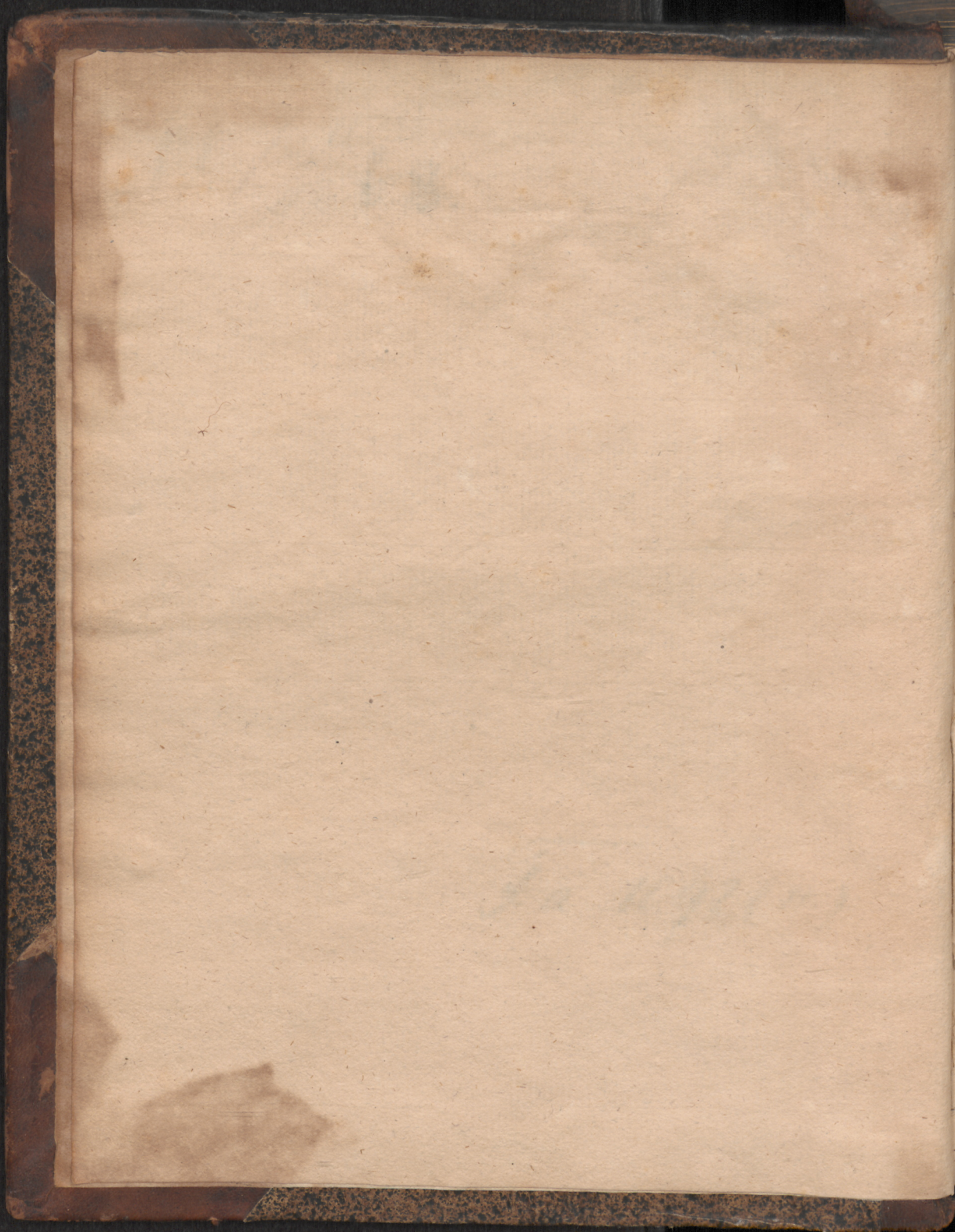
13/27 a. B.
48. 6. 8.

Fa-1092 (u.)

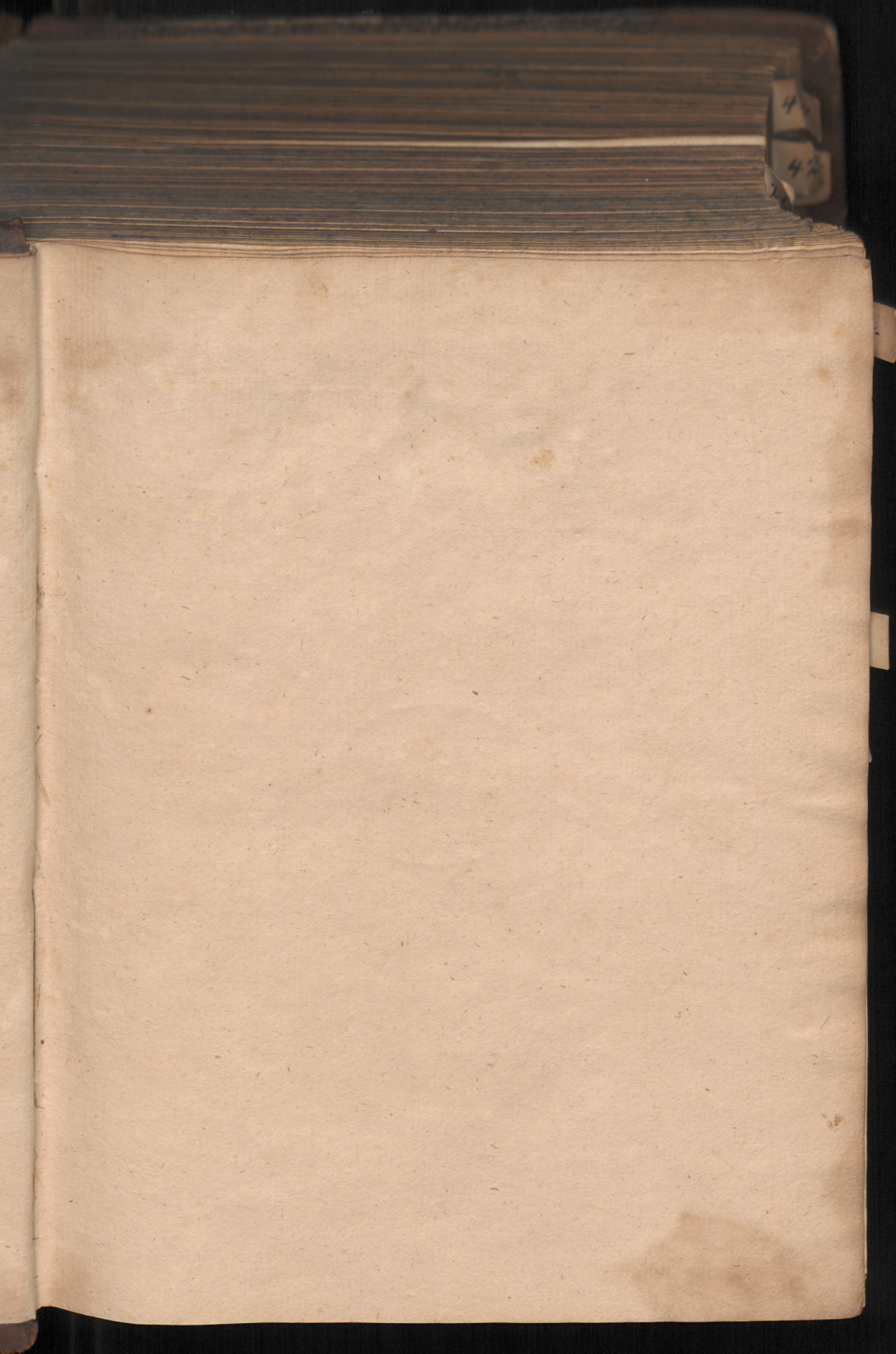

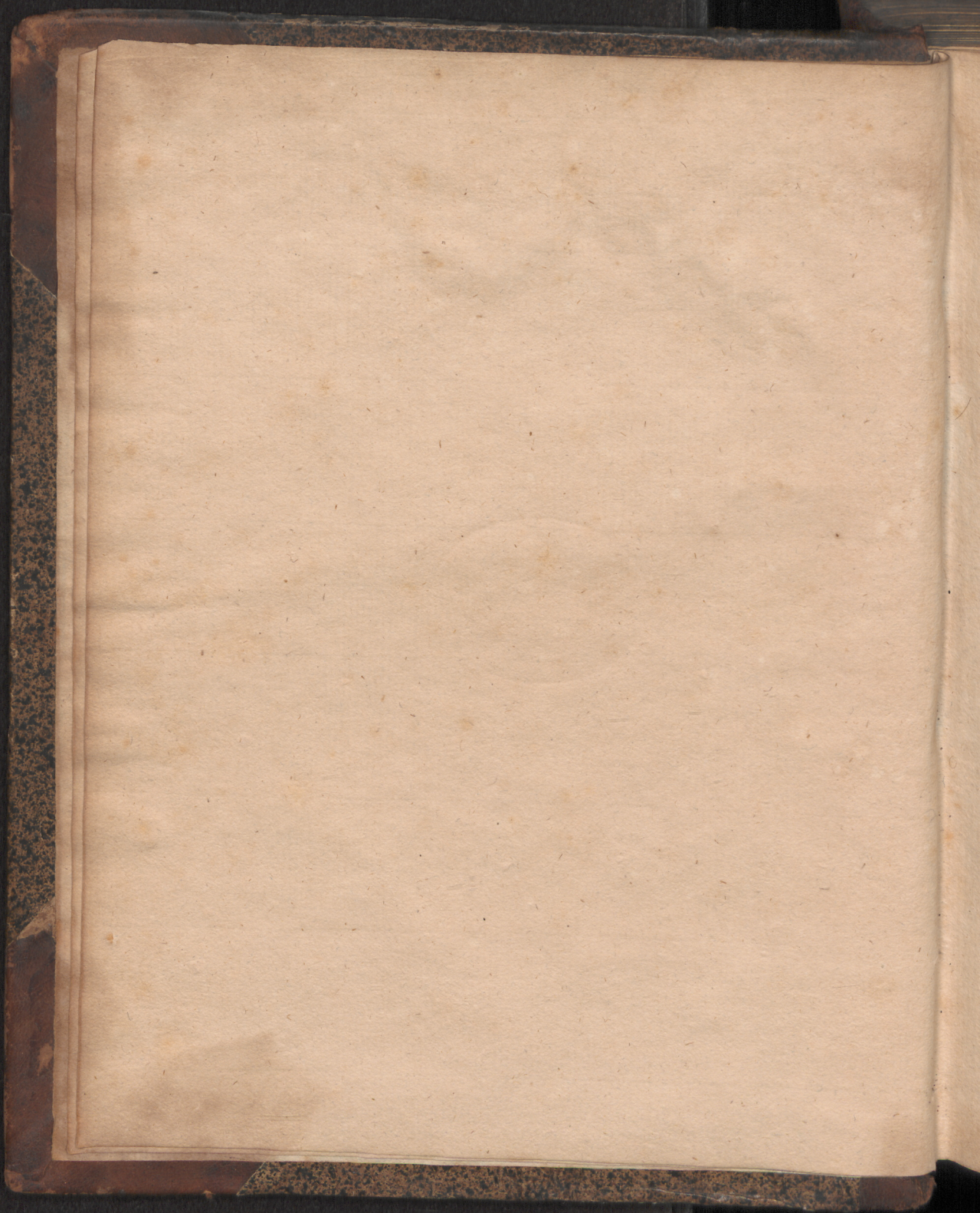

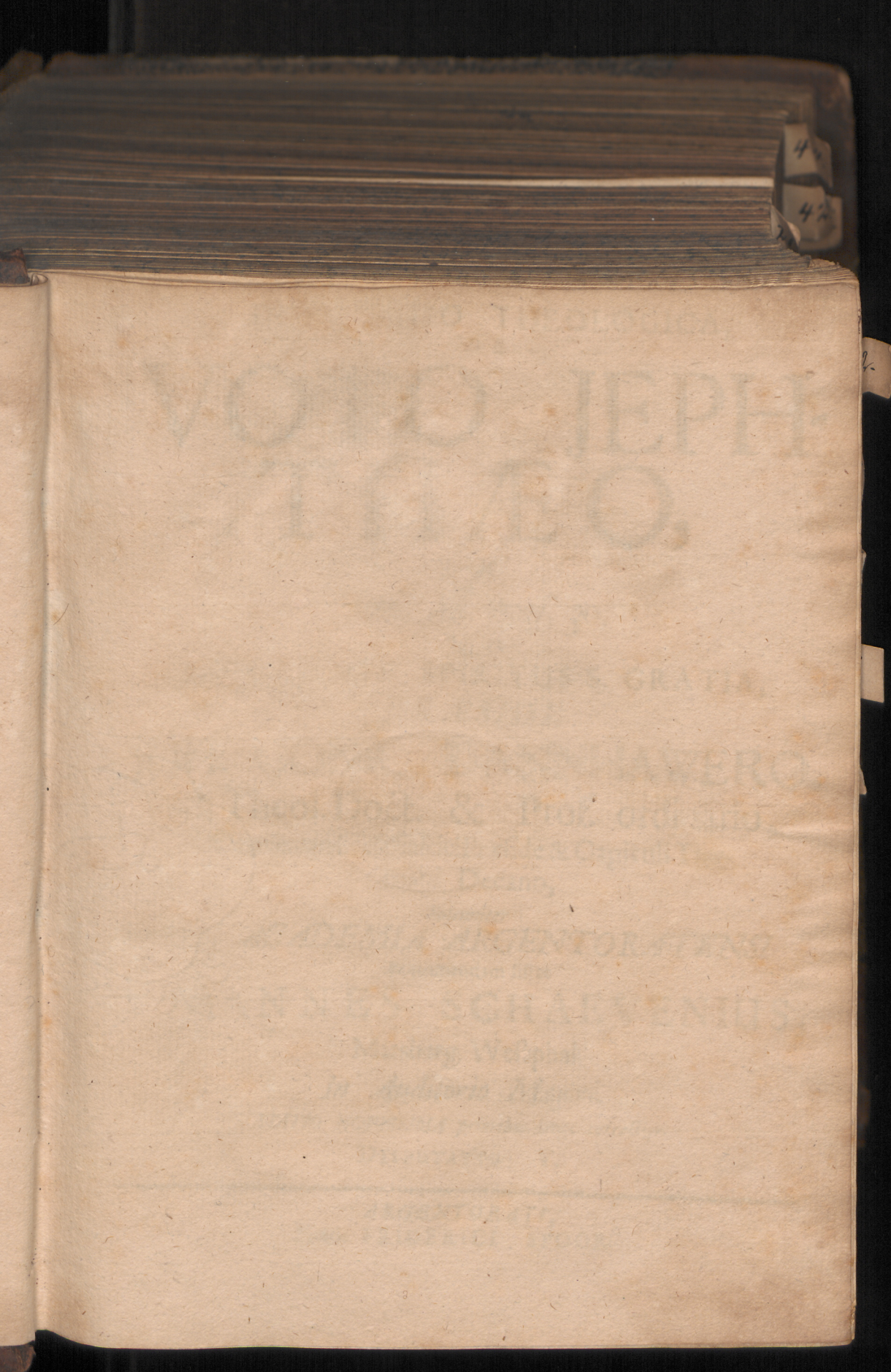

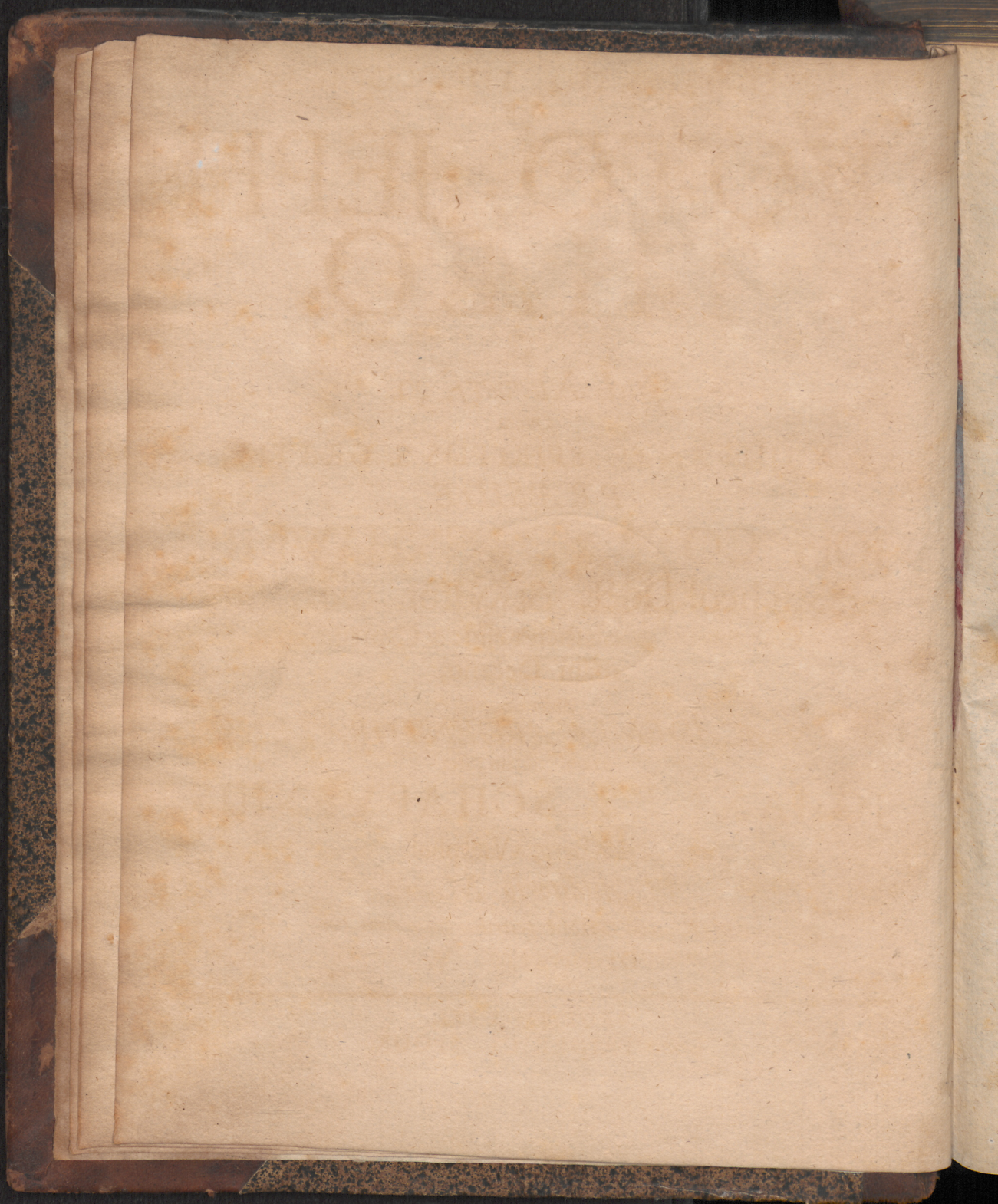

IN ILLVD THEOLOGORVM:
**DIC ET SERVASTI
 ANIMAM**

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTERIOR,
 AD DVCTVM

EZECHIELIS CAP. III, v. 18, 19.

QVA

DE REATV INFIDELIVM SACERDOTVM AD
 POENAM, CONDITIONATE, NISI SCILICET
 VERE RESIPISCANT, ILLIS INFLIGENDAM,
 EX VERO AGIT,

SIMVL

VIRO SVMME VENERABILI AC DOCTISSIMO,
**IOHANNI BERNHARDO
 HASSELIO,**

SERENISS. DVCIS BRVNSVIC. A CONSILIIS ECCLESIASTI-
 CIS, SVPERINTENDENTI SVPREMO, ET PASTORI
 PRIMARIO GVELPHERBYTANO

DIEM NATALEM

EX ANIMO GRATVLATVR

GOTHELF OESFELD,

ASCANIAE AD D. STEPH. TEMPLVM ARCHIDIACONVS.

GVELPHERBYTI,

APVD IOH. CHRISTOPHORVM MEISNERVM, BIBLIOPOL.

MDCCLIV.

IN ILVD THEOLOGORVM:

DIC ET SERVASTI

ANIMAM

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTERIOR

AD DVCTVM

EXECHIELIS CAP. III. V. 18. 19.

DE REATV INFIDELIVM SACERDOTVM AD
POENAM, CONDITIONATE, NISI SCHICET
VERE RESIPISCANT, ILLIS INFLIGENDAM,

EX VERO AGIT

VIRO SVMMO VENERABILI AC DOCTISSIMO

IOHANNI BERNHARDO
HASSELIO,STIRNISI DVCE BRVNIV A CONSILII ECCLESIASTICI
DISSEMINANTIBUS SVPERNO, ET PASTORI
M. PRIMARIO GVEPHERTYANO

DIEM NATALEM

GOTTLIEB ORSFELD,

ASCANIV AD SEPTV. TENIV VM ARCHIDIACONVS.

1788

VIT. IOH. ORSFELD. M. MESSINVM, BIELDORF.

MDCCCLV.

IMMANVEL!

§. I.

Posteaquam Dissertationi priori in *Connexio*
illud Theologorum: *Dic & serua-* *buius Diff.*
sti animam, tam felici esse conti- *cum prio-*
git, vt eruditi album calculum ei *re.*
adiecerint *: fidem tandem, post
plura impedimenta, adiiciendo alteram, libe-
ro. Quum vero in ista, de epanorthotica ad-
monitione ipsa, verba fecerim: iam in hac de
consequente eiusdem exponam. Nimirum
primo de *requisitione sanguinis a manibus no-*
stris; deinde de *seruatione animæ*. Illa eue-
niet, si male: hæc vero, si bene steterimus.

A 2

Neque

* Vid. Lexicon vniuersale, & Leipz. gelehrte Zeitungen 1736.
p. 583. Hamburgische Berichte eiusdem anni num. 75.
p. 679.

Neque vero verba iam explicanda, inania sunt, & quasi fulgur ex pelui, existimanda: sed maximi ponderis. Siquidem non tantum comm. 20, sed etiam Cap. XXXIII, 8. iterum iterumque inculcantur.

§. II.

*Metapho-
ræ eruun-
tur & ad-
plicantur.
§. 2. 3. 4.*

Quod ergo ad *requisitionem sanguinis a manibus nostris* attinet: hanc locutionem intelligendam tropice esse, nemo non videt. Latet enim hic metaphora pariter ac metonymia. metaphoram innuit, sanguinis mentio facta: voce hac a morte cruenta naturali, ad æternam translata. metonymia vero coniuncta simul est, nimirum subiecti pro adiuncto: quum sanguis sit res vitam primario continens. „Leuit. XVII, II. *anima carnis in sanguine est.* vel etiam antecedentis pro consequente: quum, fuso nimis sanguine, mors consequatur.

§. III.

Est itaque hæc, de requisitione sanguinis, locutio maxime emphatica, a iudiciis humanis desumpta. Quodsi enim sanguine fuso, homicidium quoddam patratum fuerit: iudicis a Principe constituti est, vt de eo inquirat, patratorem

torem necis inuestiget, & ad causam dicendam adigat. Cuiusmodi quid legitur: Deut. XXI, 6-8. & II Sam. IV, 11. quo loco Israelitarum Rex David auctores commissæ cædis „Mephibosethi ita adlocutus est: *non quæram*, „inquit, *sanguinem eius a manu vestra, & auferam vos de terra?* Pari modo res sese in foro diuino habet. Quodsi nimirum anima quædam culpa verbi ministri mortem occumbit ac perit: iudicium diuinum, ob tantum nefas, euigilat quasi ac commouetur. Iustitia diuina vindicatrix inquit: & perfidum istum animarum custodem persequitur: ac in iudicio suo reum agit, causamque dicere cogit. Ratio propter quam sanctissimus spiritus metaphora hac usus est, procul dubio eum collineat scopum vt eo magis detestabilis illa ac truculenta animarum proditio, in lucem protrahatur. Si oculis hominum miserandum præbet deplorandumque adspectum, quum occidi hominem, eiusque corpus sanguine suo volui, videmus: eo magis profecto crudelis detestandaque res est, in oculis summi Numinis, omnium angelorum, piorumque hominum, si præco infidelis animam quamdam perdit, æternæque morti tradit; quo magis anima corpus præstat,

æternaque mors corporali miserior existit.

§. IV.

Præterea alia adhuc, quæ hic latet, metaphora, eruenda est. Desumpta illa est a pignore. Si cui pignus quoddam concreditum est, qui fidem suam interposuit, se quam diligentissime id adseruaturum: iustissime illud requiri ab eo potest. Si enim promisso non stetit, sed pignus, fidei eius concreditum, dilapidauit: culpam omnino contraxit. Quem in modum Iacobus patriarcha filium suum Benjaminum Iudæ fratri pignori dedit, qui pro eo fideiussit Genes. XLIII, 9. Iuda enim, *suscipio*, inquit, *puerum: de manu mea requiras illum: nisi reduxero & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.* Hic adumbratum quasi cernimus, pactum Dei immortalis speciale, cum verbi diuini ministro initum. Concreditur ei vnaquæque auditorum anima, pretioso Christi sanguine redempta, tamquam pignus auro contra habendum: ut vigiliis precibusque assiduus curam eius agat. Si illud itaque perfide neglexerit: Deus summus iure id ab ipso requiret, eumque in iudicium vocabit.

§. V.

§. V.

Nimirum, omnis animarum curator, coram iustissimo summi Iudicis tribunali, causam dicet. Idque non solum pro se ipso, suæque vitæ morumque ratione; sed etiam pro totius muneris sacri, inprimis officii epanorthotici administratione. Sicut enim quilibet nomini christiano adscriptus, si vocatur ad exitum vitæ, specialissimum experietur, vel absolutionis, vel condemnationis iudicium: ita & anima cuiuscunque sacerdotis, in articulo mortis coram foro diuino adparebit; vt, quomodo munere sacro perfuncta sit, intelligat. Quid enim clarius dici potest, quam quæ de animarum pastoribus consignata legimus ad Hebræos XIII, 7. *peruigilant tamquam rationem pro animabus vestris reddituri.* & I Cor. IV, 4. *Qui iudicat me, Dominus est.* Iacob. III, 1. *maius iudicium accipiemus.,*

Omnis minister coram iudicio diu. rationem reddet.

§. VI.

Tunc vero noster, de quo loquimur, vel stat, vel cadit causa. Stat: si fidelitatis in officii administratione sincere studiosus fuerit; ipsique testimonium a Iudice optimo maximo, tribua-

Tunc stat vel cadit causa.

44.

445.

41. 46.

40. 47.

39.

48.

49.

tribuat exoptatum. Id enim I Corinth. II, 2. a dispensatoribus requiritur, ut fidelis quis inveniatur. Contra vero cadit causa: si infidelitatis crimine sese obstrinxerit; dum admonitiones necessarias sciens volensque intermiserit.

§. VII.

*Si cadit
causa, ma-
lo adscie-
tur eter-
no.*

Presbyter in iudicio diuino sic pro dolor! causa cadens, reatum ad poenam sustinebit: eumque tunc planget, sed irritis lacrimis. Poenas enim dabit infidelitatis suae longe grauissimas: eo maiores nimirum damnationis suae dolorumque infernorum gradus complectentes. Impius enim & nil nisi terrestria ac vana, inhians lupus, vel si mauis, mercenarius, propter sua ipsius iam peccata moresque peruersos, capitis damnabitur: verum enim vero, quum foedus animarum proditor simul exstiterit, excubiasque sacras negligenter egerit, eo acerbiores infidelitatis suae poenas, cumulum damnationi suae superaddens quam maximum, exsoluet. Ipse Seruator optimus tristitia haec fata mercenariis praedixit Luc. XII, 47. „ille seruus, inquit, qui cognouit voluntatem Domini sui, & se non praeparauit, & non fecit

*cit secundum voluntatem eius, vapulabit mul-
tis.,*

§. VIII.

Verum enim vero hæc de qua adhuc expli-
cui, sacerdotis infidelis poena, non nisi condi-
tione est intelligenda. Nisi scilicet pro pec-
catis voluntariæ ac perfidæ omissionis, in ad-
ministrando munere sacro, in tempore gratiæ,
resipiscencia non fucata, ad frugem bonam se
receperit. Portam enim gratiæ, resipiscen-
tibus in vitæ curriculo verbi ministris, apertum
iri, Seruator ipse satis clare innuit Apocal. III,
1, 2, 3. Postea enim, quam Sardianorum Epi-
scopum spiritualiter mortuum pronunciasset:
nihilominus, *fias vigilans*, inquit, & *confir-
ma cetera, quæ moritura sunt. non enim inue-
nio opera tua plena coram Deo. memento ita-
que quomodo accepisti & audiisti, & serua,,
ET RESIPISCE.,* Pari modo ratio mu-
neris administrandi Laodicensium Episcopi e-
rat miserrima: attamen Archiepiscopus anima-
rum Christus verbis prolixis resipiscendi ipsi
auctor est. Eodem enim capite, commate 15,
16, 17, 18, 19, *scio*, inquit, *opera tua, quod,,
neque frigidus es, neque calidus. utinam fri-
gidus*

*Sed poena
conditio-
nate est in-
telligenda.
Nisi scili-
cet vera
intercedat
resipiscen-
tia.*

44.

44.5.

41.46.

40. 47.

39.

48.

49.

„gidus esses, aut calidus. sed quia tepidus es,
 „& nec frigidus, nec calidus: euomam te ex ore
 „meo. Quia dicis: diues sum & locupletatus,
 „& nullius egeo: & nescis, quod sis miser & æ-
 „rumnosus & pauper & cæcus & nudus. Sua-
 „deo tibi, emere a me aurum igne probatum, ut
 „locuples fias; & vestimenta alba, ut induaris,
 „& non adpareat dedecus nuditatis tuæ; & col-
 „lyrio inunge oculos tuos, ut videas. æmulare
 „ergo, & RESIPISCE.,,

§. IX.

*Uterius
 probatur.*

Ex Numer. C. IV, 3, & sequ. coll. XVIII, 1,
 itidem colligi potest, ministris Dei fœderis
 antiqui, liberationem a reatu, quem in ad-
 ministratione ministerii sacri contraxerant, si
 ad frugem redierint, obtigisse. His enim
 in locis, partim indicatum aperte fuit sacerdo-
 tibus, ipsos peccata sacerdotii sui portaturos:
 partim via resipiscentiæ ac reconciliationis ipsis
 ostensa. Neque vero nouo fœdere ista occlu-
 sa est. Quod si itaque infidelis verbi minister
 ad veram perducatur resipiscentiam: ius iu-
 randum illud Dei optimi maximi & ipsi salu-
 tem reddit, Hefek. XXXIII, 11, vbi, „vivo ego,
 „inquit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed
 ut

*ut conuertatur impius a via sua, & uiuat. Con-
uertimini, conuertimini a viis vestris pessimis:,,
quare moriemini, domus Israel?,, Quid? quod
meritum Christi vniuersale sit, peccata totius
generis humani præponderans. Fecit ille sa-
tis pro omnibus omnium peccatis: eo quoque,
quod, in Spiritum sanctum, appellatur, & vni-
ce propter peruersam subiecti conditionem a
remissione est alienum, quod media ac opera-
tiones Spiritus sancti respuantur contumeliis-
que proscindantur. Quod si igitur pastori ani-
marum egregium illud veræ conuersionis do-
num, cuiusmodi Actor. V, 31. XI, 18, describi-
tur, a misericordia diuina concessum fuerit:
ineffabiles suas, infinito meriti huius valore,
eluctabitur miseras.*

§. X.

Egregia hac de re verba Theologi summi *Testimo-
ac de cœtu, qui Christo se mancipauit, im-
mortaliter meriti, D. I. I. BREITHAVPTII, nia Theo-
legorum
adducun-
tur.*
legimus in sermonibus Candidatorum inaugu-
randorum causa ab ipso recitatis *. Quibus-
cum

* *Ordinations-Neden* in præfatione p. 23, 24. vbi vir
beatus his vsus est verbis: *Es mögen die irdischgesin-*
ten

cum conferri meretur doctissimi D. IOH. WEIS-
SENBORNII, S.Theol. P.P.O. & Past. Prim. qui
anno 1700. expiravit, Dissertatio inauguralis
sub præsidio D. VAL. VELTHEMII, *de anima*
pro anima, Ienæ anno 1692. ventilata. in cuius
„§. 17. p. 14. ita scribit: sed neque hæc verba, *san-*
„*guinem eius de manu tua requiram*, sine tacita condi-

ten Prediger sich versichern, der HERR wisse ihre
Werke: daß, ob sie gleich den Namen haben unter
ihres gleichen, daß sie leben, sie dennoch geistlich
todd sind. Denken sie nicht zurück, auf daß sie noch
wahre Buße thun: so wird der HERR, als ein
gerechter Richter, bald über sie kommen; und wer-
den sie nicht wissen, welche Stunde er über sie kom-
men werde. Offenbar. III, 1, 2, 3. Sie werden ein
tunnes Salz je mehr und mehr, und werden mit
denen Confratribus, welchen sie nachfolgen, aus dem
Hause Gottes hinaus geschüttet und zertreten wer-
den, nach dem untrüglichen Worte des HERRN
Matth. V, 13. ihr Wurm wird nicht sterben, und
ihr Feuer nicht verlöschen, und werden allem Fleisch
ein Greuel seyn, Esai. LXVI, 24. pari ratione Parte
III. Sermon LIII. p. m. 221, 222. Jene fünf Engel und
Bischöfe in der heiligen Offenbarung, sind gewiß bey
ihrer Ordination gerecht und heilig gewesen. Hät-
ten sie darauf beständig wohl gewacht: so wäre die
Bestrafung nicht erfolgt. Doch ist das tröstlichste
dabey, daß ihnen zugeschrieben wird, sie können
noch wieder Buße thun und überwinden.

conditione pœnitentiæ accipienda. fixum e-
nim perstat decantatum Theologorum axio-
ma: Comminationes diuinæ sunt intelligen-
dæ cum exceptione pœnitentiæ & conuersio-
nis. itidem §. 31. p. 23. hæc limatissima confi-
gnauit verba: Sin autem quispiam malitiose,
hic sese gesserit; munus tam sanctum vel iniu-
ste occupando, vel negligentius administran-
do: is tanto maturius & antequam gratiæ por-
ta occludatur, per seriam pœnitentiam ad De-
um redeat, eiusque ductu gratioso malum,
quantum potest, corrigat. Quodsi animus,
te cruciet, aliquam forte animam tuo vitio
periisse, (quod quidem Deus abesse iubeat:)
tanto feruentius sit pœnitentiæ studium (re-
pet. §. 17. & add. §. 17;) ne Deus iustus & ira-
tus te, nec opinantem, prorsus deserat; aut
casu præcipiti terribilique e viuis abripiat;
quod exempla tristia nonnumquam testata
sunt.,

§. XI.

Comprobat hoc & exemplum Aaronis. *Compro-
batur Ex-
emplo Aa-
ronis.*
Quamquam enim tum temporis summus sacer-
dos publice nondum inunctus fuit: procul du-
bio tamen iam antea cultus diuini summa pe-

nes ipsum stetit. Adparet hoc inter alia exinde, quod populus ad eum, quasi commune oraculum confluxerit: quum Deum sub idolo quodam colere animum induxisset. Quid? quod Prophetæ titulo a Deo ipso Exod. VII, 1, fuerit condecoratus *. Nihilo tamen minus adeo fuit a malo genio in transuersum actus, vt tanti sceleris administer, idololatriæ populi subseruiret. Quid mirum, quod summi Numinis iram in se concitaret grauissimam, vt vniuersus populus pariter ac ipse dandus ad mortem fuisset. Cuius rei interpretem ipsum „Mosen habemus Deuteron. IX, 20, vbi: *aduersum Aaron quoque vehementer Dominus iratus, voluit eum contere, & pro eo similiter deprecatus sum.* „ Ast enim vero, quum intima mentis contritione de peccato commisso lugeret, ineffabilem Dei in Messia promissam misericordiam fide amplexus: non tantum inuenit gratiam, sed summo quoque donatus fuit sacerdotio.

§. XII.

* Vid. Clarissimi CHRISTOPHORI STARCKE Synopsis in Exod. VII, 1. vbi hæc verba addit: *Aaron war auch selbst ein Prophet, den GOTT unmittelbarer Offenbarungen würdigte.* Cap. IV, 27.

§. XII.

Exemplum Episcopi cuiusdam via resipiscentiæ gratiam diuinam anhelantis, litteris consignatum legimus ex Clemente Alexandrino ab Eusebio. Quum scilicet Iohannes Apostolus, urbem quamdam Asiæ, in vicinia celeberrimæ Ephesi sitam, intrasset; ibique iuuenem ingenuæ formæ inuenisset: eum Episcopo dictæ vrbs seria commendatione tradidit; quo factò urbem reliquit. Episcopus iuuenem ad se, inque domum suam, recipiens, rationem eius habuit, donec lauacri cœlestis participes fuisset factus, quam obseruantissime. Quum vero, in fiducia perseuerantiæ eius nimius esset: licentiæ ei plus, quam par erat, indulgit. Quo factum, vt a prauo perditorum hominum sodalitiò, moribus imbueretur quam peruersissimis: adeo, vt dans sese latrociniis, in speluncis latronum, iter facientibus insidias strueret. Neque vero multo post redux factus Iohannes, legatus Christi, pignus suum, fidei antistitis sacri antea commissum, repetiit. Hic effusus in lacrimas, mortem, inquit, oppetiit. Ille, quonam correptus morbo, diem suum obierit, percontatus est. Antistes, Deo, inquit,

*Exemplo
Episcopi
ab Eusebio
citati.*

44.

44.5.

41.46.

40.41.

39.

48.

49.

quit, mortuus est, summa scilicet impietate ac scelere. S. Iohannes grauiter ingemiscens ad speluncam latronum proficiscens, iuuenem mirificis verborum diuinæ sapientiæ ponderibus, ad cætus christiani gremium reduxit. Hic ergo Episcopus fletu ac lacrimis remissionem peccati quærens, procul dubio inuenit. *

§. XIII.

* Vid. hac de re B. D. C. KORTHOLTI *Vorbereitung zur Ewigkeit* Cap. 28. num. 5. & in notis ad Cap. 28. num. 5. verba eius sic se habent: refert historiam hanc Clemens Alexandrinus, libro (qui intercidit) inscripto: *τὴς δ σωζόμενης πλάσι*: vocatque illam *ἡ μὴθον ἰ ἀλλὰ ὄντα λόγον*. Ex eo repetit Eusebius Histor. Eccles. Lib. 3. Cap. 23. Verba S. Iohannis, quibus latronem adloquutus est, hæc sunt: *τί μέ φεύγεις τέκνον, τὸν σαυτὲ πατέρα, τὸν γυμνὸν, τὸν γερόντα; ἐλέησον με, τέκνον μὴ φοβῆ. ἔχεις ἐτι ζωῆς ἐλπίδα &c.* Aliquot post annis, quam B. KORTHOLTUS diem suum obiit, D. TH. ITTIGIUS edidit operum Clementis Alexandrini Supplementum, quod eius bibliothecæ Patrum Apostolicorum adnexum est. Lipsiæ MDCC. Qui in præfamine his verbis usus est: hunc librum de diuitum salute, Michael Ghislerius, Romanus ex Clericis Regularibus Lugduni A. C. 1623. in suis ad Ieremiam Commentariis Tom. III. p. 262. græce & latine hoc titulo præfixo publici iuris fecit: *Origenis homilia vigesima & vltima, inter homilias eiusdem super Ieremiam, in græco Codice Vaticano repertas. Ioanne Matthæo Caryophilo, interprete.* — — Ghislerius

§. XIII.

Quemadmodum vero hæc de resipiscentia doctrina, illis quidem cœtus sacri ministris,

Cui

*Ab his, ab-
usus ad se-
curitatem
abesse de-
bet.*

rius postea animaduertit, tractatum hunc non Origeni, sed Clementi Alexandrino deberi: quia Eusebius L. III. hist. Eccl. c. 17. & Hieronymus in Catalogo Scriptorum eccles. & denique Photius in Bibl. sua, Cod. CXI. hunc eidem adsignant. Sic ergo libellus hic, quem B. KORT-
HOLTUS periisse iudicauit, quique sub Origenis homi-
liæ vigesimæ nomine aliquamdiu delituit; vero suo au-
ctori, Clementi nimirum Alexandrino, restitutus est. Verba Clem. Alexandrini in hoc tr. versione latina in-
ter alia sic se habent: ut autem magis confidas, modo,
sic vere pœnitueris, certæque tibi fidei tutam manere,
spem; audi fabulam, quæ ipsa non fabula, sed vera de,
Ioanne Apostolo tradita narratio sit, ac memoriæ stu-
diosè commendata. Quum enim post tyranni obitum,
e Patmo insula, Ephesum rediisset: vicinas quoque gen-
tes rogatus visebat; partim quidem ut episcopos con-
stitueret; partim vero, ut integras ecclesias dispone-
ret ac formaret; partim quoque ut vnumquemque eo-
rum, quem Spiritus designaret, in clerum cooptaret.
Quum itaque ad urbem quamdam, non procul ab E-
pheso distitam, venisset, (eius & nomen nonnulli re-
ferunt) atque alios, præsentia verbisque suis, fratres,
consolatus esset: ad extremum, viso iuvene — ad
locum Episcopi conuersus: Hunc, inquit, coram Ec-
clesia ac Christo teste, omni tibi opera commendo. &c.

44.

44.5.

41.46.

40.47.

39.

48.

49.

qui veniam culpæ forſitan contractæ anhelant *,
 verbum eſt πάσης ἀποδοχῆς ἄξιον omni acceptione
 dignum, qualiter de aduentu Chriſti legimus
 I Tim. I, 15: ita e contrario haud pauci turpi-
 ter ſe dant, doctrina hac ad ſecuritatem abu-
 tentes. Sicut auditores pars maxima, ita &
 præconum plurimi, vocem Chriſti, quæ ad
 veram mentis immutationem vocat, flocci ha-
 bere ſolent: falſa hac inducti perſuaſione, fo-
 re, vt tempore iſtis commodo, tandem ali-
 quando ſaniorẽ mentem induant. Verum
 enim vero periculi pleniffima eſt horum mini-
 ſtrorum conditio. Non enim miſeri hi ſatis
 perpendunt, quam ſit arduum veræ ad Deum
 conuer-

* Memoriam nunc ſubit, quum pro roſtris ſacris aliquan-
 do hac de re verba feciſſem: vnum ex Collegis dilectiſ-
 ſimis, qui valde erat ætate prouectus, præſente alio ipſi
 in officio adiuncto, in æde noſtra, ſequentibus me adlo-
 quutum fuiſſe verbis: docuiſti, inquit, nudius tertius,
 de reſipſcentia miniſtrorum verbi pro peccatis in offi-
 cio commiſſis. probaſti ſimul dictis quibusdam, (quæ
 recitabat,) apocalypticis. Placuit mihi res. eam igitur
 de qua loquutus es, reſipſcentiam, (his verbis illa-
 crimabat,) Deus largiatur nobis miſericors., O uti-
 nam multi hæc premerent veſtigia! Ex quo intelligi-
 tur, quem in ſinem etiam adduxi, poſſe præconem, ſi
 ſerio velit, gratiæ diuinæ participem fieri.

conuerſionis opus: ſuis ipſorum viribus, quibus natura pollent, minime exantlandum. Quodſi vero naturam ſuperantibus diuinisque viribus, inchoandum illud præſtandumque eſt: ad animum quaſo reuocent, ſe repugnantia ſua adfectata ac moroſa, qua motus præuenientis gratiæ ac pulſus Seruatoris Optimi ad ianuam mentis reprimunt, iudicium obdurationis, ſua ipſorum culpa, ſibi attracturos. Dum enim gratiæ præuenientis motus ſentiuntur quidem, ſed reprimuntur ac ſuffocantur: iuſto ſic Dei iudicio, mentis obdurationem, quin & occæcationem, natales ſuos trahere ac in dies conualeſcere augerique, manuſtum eſt. Mentis enim ſecuræ motibus hiſce ſpiritualibus ita adueſcunt, vt tandem inſenſibiles euadant, callusque illis obducatur. Hinc omni ſecuritati nuntius eſt mittendus, ac ſegnities exuenda, ad illud Pauli obſeruandum Rom. XI, 20. noli elato eſſe animo, ſed time. Quotus ergo quiſque Lector, fauciam deprehendet in pectore, velitque ſanari, conſcientiam: totum ſe tradat, omnibus animæ cogitatis deſideriisque in id intentis, precibus ac lacrimis; nec deſinat contritione fideque remiſſionem delictorum, coram tribunali immortalis Numinis

in Christo quærere, donec inueniat. Cogitet simul irreuocabilem adpropinquare vnam.

§. XIV.

*Ad Quæ-
stionem
proposi-
tam re-
spondetur.*

Ad maiorem rei tam arduæ lucem adfun-
dendam, quæstionem magni momenti a Theo-
logo clarissimo, ante aliquot annos iam de-
functo, mihi propositam, adiicere iuuat. Sum-
ma eius hæc erat: Sacerdos, qui Deo totum se
deuouit, ipsique timore adhæret non fucato,
si eius culpa anima pereat, num ideo damna-
tioni adscribendus sit æternæ? * Ad hanc
Quæstionem responsio mea sic se habuit. In
timore Dei vitam agere, & animam ab ipso
concreditam disperdere, implicat, scilicet con-
tradictionem. vnum enim alterum euertit, ac
e subiecto pellit. Non alii, nisi improbi
& peccatis voluntariis obnoxii, iudicium
damnationis experientur. Id quod etiam ca-
tenata, quæ hic sequitur, enthymematum, vt
Logi-

* Transcripsit simul verba, quæ ipse vna cum commili-
-tonibus quibusdam ex ore excellentissimi D. I. F. BVD-
DEI auribus acceperat. „Qui, sacerdotum, inquit, au-
„licorum & castrensium vices eo magis doleo, quo ma-
„gis plerumque peruersum est hominum genus, cuius
„cura ipsis demandata: hinc præ reliquis sibi suæque
„conscientiæ caueant, necesse est. „

Logicis audiunt, series comprobatur. Fac,
Sacerdotem penas aternas esse subiturum.
Ergo iste coram tribunali diuino non ste-
tit. Ergo non fuit in Christo. Ergo nec
fide præditus fuit. Ergo nec vita spirituali.
Ergo in morte spirituali constitutus fuit. Er-
go sub dominio peccati. Ergo peccatis vo-
luntariis ac mortalibus sese obstrinxit: iisque
vel suæ ipsius vitæ simul, vel muneris proditi
tantum. Illa, quod attinet, vitæ scilicet mu-
nerisque peccata simul, si iusta animi lance
ponderamus: hæc est pro dolor! deploranda
plerumque rerum facies, vt, qui antea fidelis
animarum pastor vere Christo fide ac sancti-
monia se mancipauerat, tunc curam anima-
rum negligere incipiat, si ipse peccatorum im-
pietatisque illecebris seductus, in transuersum
actus fuerit. Quid mirum, si ipse sali fatuo
similis factus, tunc & oues oscitanter curet? *

Hæc

* Conferri possunt verba celeberrimi D. IOACH. LANGII
in Commentario suo Licht und Nacht in hunc locum
Hefekielis p. 22. Die Unterlassung der Pflicht ge-
gen die anvertrauten Seelen, ist allerwege mit der
Unterlassung derer, die man sich selbst ist schuldig
gewesen, verknüpft: gleichwie die Treue gegen je-
ne,

44.

44.5.

41. 46.

40. 47.

39.

48.

49.

Hæc vero, peccata nimirum muneris proditi & neglecti, sola, si commissa sint: sane & illa reatu ad pœnam æternam laborant. Proh Deum immortalem! voluntaria ac malitiosa muneris demandati omissio, qua verbi minister quemdam in peccato mortali cernit, eumque sciens volensque ad interitum ruere videt; attamen propter redditus culinares, vel aucupium gloriolæ vanæque benevolentia, vel metum mortalium inanem, sibi ipsi ac muneri demandato turpiter deest: quantum est nefandumque voluntariæ omissionis peccatum ac potius scelus ac piaculum, quod fidem, spiritum diuinum, vitamque spirituales excutit? Humanitatem profecto eum viatorem prorsus exuisse oportet, qui fratrem suum cum fluctibus aquæ colluctantem ac tantum non submersum

„ne, auch mit der gegen sich selbst, verbunden ist.
 „Wo man diese Verbindung nicht machte: so müßte man sich vorstellen, es könne einer ohne alle Verpflichtung seines Gewissens und seines eigenen Gnadestandes, auch geistlichen Lebens, seine Amtspflicht gegen einen andern versäumen, und also bey seinem bewahrten eigenen geistlichen Leben, in den ewigen Tod dahin fahren. Welches doch aber eine sich selbst widersprechende Sache ist.

sum videt: quum manus ei auxiliatrices porrigere eidem detrectat. Quanto magis ille animarum speculator constitutus, culpa se obstringit, qui eas morti æternæ eripere non fatagit? Quantus eius est reatus ad pœnam*: nisi, quam supra monstrauius, veræ resipiscentiæ viam, in tempore gratiæ serio ingrediatur?

§. XV.

In aprico sic posita est miserrima deplorandaque præconum ratio: si oscitanter ac leui brachio fungantur munere. Qua ex caussa B. Augustini in Epistola ad Valerium verbis ex verò conscriptis, Venerabilis I. F. BOTTER-WE-

*Verba Augustini
prægnantissima.*

* Videatur doctissimus D. IOACH. LANGIVS ibidem p. 21.

„Bey dieser Zurechnung ist wohl zu merken, daß
„sie ihren Grund habe, nicht allein in der Schuld
„der Untreue gegen den Zuhörer: sondern auch in
„dem untreuer Weise verlohrnen eigenen Gnaden-
„stande bey GOTT. Denn man muß nicht geden-
„ken, als wenn bey der versäumten Amtspflicht
„der Stand der Gnaden hätte stat behalten können.
„Sintemal durch die Untreue gegen den Zuhörer,
„das gute Gewissen verletzet, ja also verheeret ist,
„daß es am Glauben hat Schiffbruch leiden müssen.
„I Timoth. I, 19.“

WECKIVS, Waldeccensium Sup. Gener. in oratione in conuentu sacro Corbachensi habita, p. 21. subseribit, & ea digna iudicat, quæ omnium pastorum memoria teneantur, & intimis animi medullis sobria ruminacione infigantur, & sic se habent: „ante omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac „vita, & maxime hoc tempore, facilius & lætius & hominibus acceptabilius, episcopi, „aut Presbyteri, aut Diaconi, officio; si perfunctorie atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius & damnableius. item, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore, difficilius, laboriosius, periculosius, Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius; „si eo modo militetur, quo noster imperator iubet. „*

§. XVI.

Porismata quædam annotantur.

Ex his adparet, munus ministerii sacri longe esse grauissimum ac periculi plenum. Hinc quam

* Plura vide in Libro aureo B. D. CHRIST. KORTHOLTI, cui titulus, *de graui sacerdotii onere*, **Schwere Priester-Bürde.**

quam maxime est necessarium, cui sanctissimæ Theologiæ operam nauare eiusque adytum intrare, animus est, vt cupiditatibus ac vanitati seculi nuntium mittat, & ante omnia, vera ad Deum viuum conuersione, gratia diuina, mente Christi, vitæque spirituali instrui, allaboret. Manum de tabula! si impura, peruersa, vanaque mente in sacrarium Theologiæ irrumpere volueris. Quum alioquin hostibus animarum ludibrio futurus sis; eorumque operibus destruendis par esse nequeas: sed maximo, & tui ipsius & cœtus christiani detrimento, in cassum laboraturus sis. Probe teneatur illud Iacobi III, 1. „ nolite multi docentes fieri, scientes, quod maius iudicium accepturi, simus. „ Prohibeat quoque Deus immortalis, ne quis currendo ac mediis illicitis, in ouile sacrum se ingerat. tantum enim abest, vt cum fructu sperato faciat muneri demandato satis, vt ne ipse quidem Deus pro genuino suo seruo eum agnoscat. Est enim omnium eorum, qui impura vanaque mente laborant, præconum vocatio minime recta & accepta in oculis Domini; quantumuis mere passiuè se habuerint: etsi rata sit coram hominibus. Quis enim crederet, Deum horto hircum præfecturum?

D

Quan-

44.

44.5.

41.46.

40. 47.

39.

48.

49.

Quanto magis sic cum cursoribus se res habet. Fidelis ergo animarum pastoris est, precibus inuigilare, suspiriisque noctu diuque ad cœlum ablegatis: vt animam suam coram tribu- nali diuino sistat aliquando illibatam; in idque incumbat, vt ad exemplum Paullinum *per a xacis* cursum, & ministerium, quod a Domino acce- pit, adimpleat. Act. XX, 24.

§. XVII.

*Porisma-
tum conti-
nuatio.*

Sed nec animum pius Theologiæ Candi- datus, verbique diuini minister, despondeat. Cogitet effatum illud I Tim. III, 1. „*firmum est* „*verbum: si quis ad episcopatum inclinatur, bo-* „*num opus cupit.* quæ verba de instinctu inter- no ad ministerium sacrum cordatiores Theolo- gi explicant. Euge! gratia Christi spiritusque diuinus præsto est, eorumque potentia in in- firmitate nostra perficitur II Corinth. XII, 9. Absit, vt ouile sacrum solis lupis, vel, si mauis, mercenariis, relinquamus. Oues quam pluri- mæ faucibus mali genii sunt eripiendæ. Ver- bi diuini præconio, summi Numinis gloria, cui vnice vita nostra cum omnibus conamini- bus, tanquam fini vltimo, sacra esse debet, pro- moueri potest, quam maxime.

§. XVIII.

§. XVIII.

Vereor hic, ne fideles quidam Viri Dei tentationum nonnulla perferant vulnera: ac sincera mente officium administrantes, nihilo minus tentationibus nonnumquam angantur grauissimis. Horum conscientiae afflictae sequens medebitur consideratio. Ad animum nimirum reuocent, ea, quae ipsos coquunt, fortasse, vel non fuisse peccata, vel saltem ex infirmitate oriunda. Prius, quod attinet, omissione epanorthoseos sacrae nihil commissum est peccati: si pastori animarum de auditoris demortui delicto, certo non constiterit, sed maleuolos diuulgasse probabile fuit. qua de re diss. prior videatur. nec non D. FRID. BALDVINVS in *Casibus Conscientiae* Lib. 4. C. 17. Casus 16. p. m. 950. „nemo corripiendus est ex meris suspicionibus, aut rumoribus vulgi, sed de peccato certi quid constare oportet. non omni, verbo credas, ait Sirac. C. 19, c. 16. item D. IOH., FRANC. BVDDEVS in institutionibus Theologiae moralis Part. 3. C. 3. §. 44. p. m. 689. „Si, ex rumore & fama publica delictum constet, prudentiae est, non cuilibet rumori statim adhibere fidem. „Pari modo vacat sacerdos culpa,

Tentationibus fidelium Ministrorum consulitur.

44.

44.5.

41. 46.

40. 47.

39.

48.

49.

pa, si litteris conscriptis, sermoni praesenti a-
qualibus, periculum salutis cum auditore com-
municavit: quas vero legere dedignatus est.
Posterius vero quod concernit, peccata scilicet
ex infirmitate fuisse oriunda: non quidem ea
flocci sunt pendenda, sed omnino dolenda; at-
tamen pastorem morti non tradunt. Hæc vero
peccata ex infirmitate siue non voluntaria, inter
alia esse possunt 1) si auditor admonendus, for-
tasse non peccato mortali se obstrinxerit, seu non
voluntario deliquerit. fuisset quidem & hoc in
casu paterne monendus: verba tamen Hefekie-
lis iam explicata eum non feriunt; quum pro-
pter peccatum non voluntarium, moriendum a-
ctu non sit. 2) Si propositum admonitionis pres-
bytero firmum fixumque fuit ac primam quam-
que quaesivit ansam occasionemque arripien-
dam: Sed complementum eius, casu quodam,
non accessit. fortasse enim res, pastori graui
morbo lecto adfixo, vel alios ministerii sacri pu-
blicos ac decumanos maximique ponderis la-
bores exaurienti, memoria, quod quidem non
debebat, effluxit. vel peccator, præter opinio-
nem longo itinere profectus, morte correptus
est. 3) Si certus fuit, publicam admonitionem
summa prudentia informatam, conscientia pec-
cato-

catoris ad conuictionem vsque fuisse insinuatam: ratus, compellationem priuatam, impossibilitate, si non absoluta, tamen hypothetica, circumstantiarum difficillimarum complexu, adeo laborasse, vt hydram secare, malumque mutare in peius debuisset *. Vel si alia caussa fontica

* Animi enim quorundam hominum ita obbrutuerunt, vt truncis bellisque peiores sint. Terra non recusat imperium: mentes vero mortalium frenum mordent, admonitionumque diuinarum sunt impatientissimæ. Collega olim coniunctissimus, postea Sup. Gen. Halberst. Beatus G. E. W. mihi aliquando narrabat, quemdam virum Dei in Hungaria, cum nobili patrono, christianissimum, vt cum Hieronymo loquar, se iactante, verba fecisse. ille, quum dixisset: nondum eum esse verum Christianum: hic, quid, inquit, ego non sum verus Christianus? arripiens supellectilem, quam primum capere potuit, in caput eius coniecit. Quare summa prudentia opus est, ex vna parte, ne sanctum ac margaritas canibus ac porcis proiciamus furiosissimis, Matth. VII, 6. ex altera vero, ne animarum periculum dissimulemus. Rarissima sunt talia exempla procerum, quale illustrissimum vereque regium fuit FRIEDERICI WILHELMI potentissimi beatæ memoriæ Regis Borussiae, qui ad concionatorem Lutheranum aulicum, I. F. OESFELDIUM, cui diss. priorem dedicaueram, vt ipse mihi sermone præsentem narravit, his verbis usus: D 3 loque-

44.

44.5.

41.46.

40.47.

39.

48.

49.

tica & exsuperans ipsi visa, admonitioni, priuatim ac directe immittendæ, impedimento fuit v.g. si quis concionatori admonitionem verbis expressis, minans, interdixit.

§. XIX.

*Fideles
ministri
propter
peccata in-
firmitatis
non mori-
entur: sed
tamen ra-
tionem
reddent.*

Simul vero hic perpendendum, concionatores sinceros, pro peccatis dicto modo ex infirmitate contractis, nihilo tamen minus rationem reddituros: quamquam malo mortis æternæ non sint adficiendi. Prius quidem, sed non posterius, ex dicto consequitur propheticum. Reddent autem pii animarum curatores de peccatis infirmitatis rationem, per anxias easque sæpenumero grauissimas, quibus cum colluctantur, tentationes. Reddent rationem in hora mortis: subeundo iudicio particulari; quo tamen vincent. Atque sic I Cor. III, 15. stipulæ conflagrabit, ipsique per ignem angoris animi seruabuntur. Quem in modum FLACIVS ILLYRICVS, (quem moribundum,

loquere, inquit, quod res est, sed nominatim neminem adpelles, sage er uns nur recht die Wahrheit, aber er muß seinen Namen.

dum, errore de Peccato originali se abdicasse eumque in melius mutasse, relatum legimus,) in clauē script. in h. l. voce *salus* recte scribit: „in die ignis, h. e. tentationis, seu in agone, detrimentum patietur, h. e. a conscientia sua affligetur: & tamen, quia fundamentum retinet, Iesum Christum; per illos angores animi reducetur ad salutem.„ Reddent tandem rationem die huius vniuersi nouissimo. Tunc enim experientur iudicium discussionis, prout Theologis audit. Quo ipso infirmitatis peccata, quæ in administrando munere fortasse contraxerunt, conscientia ipsorum denuo se sistunt*: vt summam Dei sanctitatem & iustitiam peruideant; atque hoc modo agnoscant,

* Celeberrimus D. I. A. SCHERZERVS in systemate suo theologico, B. Augustini verbis album adiicit calculum, p. 598. quæ sic se habent: „cuique opera sua, vel bona vel mala, cuncta in memoriam reuocabuntur, & mentis intuitu mira celeritate cernentur: vt accuset vel excuset scientia conscientiam.„ Libr. XX. de ciu. Dei. C. XIV. Quocum & doctissimus D. I. F. BVDDEVS consentit in system. theol. p. m. 667. „peccata piorum & illis in memoriam reditura, vt eo magis diuinæ misericordiae magnitudinem agnoscant, a vero non abhorret.„

seant, vitam æternam meræ misericordiæ diuini
næ vnisque meritis Christi superabundantibus
acceptam esse referendam.

§. XX.

*Maio-
rem
gloriæ
gradum
non ob-
tinebunt.*

Neque vero negandum est, concionato-
res fideles, qui maculas infirmitatum, de qui-
bus paullo ante dixi, magis quam par erat, in-
peragendo munere attraxerunt, tam præcla-
rum gloriæ gradum minime obtenturos esse,
quantum quidem, si fidelitati magis ac sin-
cere studuissent, omnino reportaturi fuissent.
sed forte minori contenti esse debebunt.

§. XXI.

*Seruare
animam
quid?*

Paucissimis restat delibandum, quid sit
seruare animam, hoc est se ipsum, vitamque
suam. Indicatur his verbis libertas a reatu ad
poenam. Curator animarum qui officio suo
digne inuigilauit, tantum abest, vt condem-
nationis fulmine percutiatur, vt potius, vi op-
positorum, remunerationem, sicut gratuitam,
ita

ita simul præclaram atque egregiam, sit reportaturus. Quo enim grauiori onere, humeris suis imposito, premitur: quo vehementius ab hostibus animarum, quibuscum sibi præcipue depugnandum est, subinde attentatur: quo plura, quo maiora, vitæ animæque suæ adit pericula: eo blandior ipsum quoque futuræ vitæ atque felicitatis aura adflabit; eo splendidior corona, quæ veros Christi athletas in coelis manet, ipsi ridebit. Et sic tandem, si animam ab adluentibus peccatorum labibus, sinceram integramque seruare conatus est: „*induetur coeli stellarumque splendore.*„ Dan. XII, 3. „*Intrabit in gaudium Domini.*„ Matth. XXV, 21, 23. „*Quum adparuerit Princeps Pa-*
„*storum, percipiet immarcescibilem gloriæ*
„*coronam.*„ II Petri V, 4.

E

VIR

VIR

SVMME VENERABILIS, EXCELLEN-
TISSIME, DOCTISSIMEQVE,

FAVOR SVSPICIENDE,

Longum est, quod intercessit, temporis in-
teruallum, ex quo summe Venerabili
TVÆ Dignitati innotescere, mihi, tam felici
esse, licuit. Pietas TVA, eruditio, amor, gra-
uitas, indefessi labores, vigilantia, apud omnes
in laude sunt. in primis ingens admirationi in
TE meæ accessit cumulus, ex quo præfationem
multa lectione doctrinaque refertam pererudi-
tamque, summe Venerabilis TVÆ Dignita-
tis, C. STARKII Synopsi præmissam, legi ac re-
legi. In ea enim inter alia ex vero demonstra-
sti,

sti, non esse meliorem inter omnes librum, quam
 enunciatorum diuinorum monumenta sacra.
 iisque, qui in eruendo sensu eorum, occupati
 fuerunt, remunerationem Dei gratuitam osten-
 dis. alit proinde me spes aliqua, fore, ut te-
 nuis hæc, quam in dicto Hesekielis explicando
 posui, opella, limatissimo TVO luceque diuina
 illustri iudicio non plane displiceat. præser-
 tim quum persuasus sim, summe venerabilem
 TVAM Dignitatem id in votis habere, ut
 omnes animarum custodes, in primis ephoriæ
 TVÆ concrediti, in officiis suis tales se præ-
 beant, quales Deus immortalis hoc in dicto de-
 siderat. Pro eo, quo in urbem Guelpherbyta-
 nam teneor amore singulari, quum in ea studio-
 rum scholasticorum iecerim fundamenta, sum-
 mum Numen supplex veneror, ut TE, Vir Sum-
 me Venerabilis, statorem auxilio diuino ac
 promotorem rei christianæ pariter ac littera-
 riæ egregium, in seros senectutis annos felicem
 ac sospitem conseruet, diemque TVVM nata-
 lem exoptatissimum felici fidere sæpius illuce-
 scere

*scere iubeat: quo Guelpherbytanae urbis, pa-
riter ac prouinciæ, commoda salutemque, feli-
citer porro promouere possis. Vale, Vir Sum-
me Venerabilis, meque beneuolentia ac fauore
TVO vt complectaris, est quod submisso rogo.*

SVMME VENERABILIS TVÆ
DIGNITATIS

Afcaniæ, d. Cal. Maj.
MDCCLIV.

cultor obseruantissimus

GOTHELF OESFELD.

Index.

- 1.) Joh. Cour. Dannhusverus de Voto Septuag. & Jud. XI. 30. (1. Sept. & Marc. 11. 26.)
- 2.) Joh. Ad. Ofiander de Davide Danes propositionis auspicio ab Achimelech sacerdote sumo ad I. Sam. XX1.
- 3.) Jo. Christoph. Nimpf de Ammonitis a Davide atq; crudelitate sub jugū missis ad II. Sam. XII. 31. & I. Chron. XX. 2.
- 4.) Christ. Frid. Grotius Commentatus super locis II. Reg. II. 12. & XIII. 14.
- 5.) Christoph. Matth. Hoffmann de Literis Ebraicis ad Soranum Regem Iuda, in caelis scriptis ad II. Chron. XXXI. 12.
- 6.) Christ. Godfr. Hoffmann Messias in toto, ad confirmandam atq; evchendam hujus libri auctoritatem.
- 7.) Gottlob Frid. Gude (a.) de toto incarnationis Christi Vate.
(b.) de Urbe Schem ab Achimelech sole conspersa. (radiante.)
- 8.) Jo. Mart. Chladenius de Virgine Messia contunden di gentes sicut ollam. II. Reg. in nuperis terre motib; (cad. II. 111.)
- 9.) Christoph. Fontanus de Trinitate Veris Testamenti catholica. II. XXIII. 6.
- 10.) Christ. Erdm. Schumann de Expiatione hyssopo facta. II. 1. 9. (ad II. 111.)
- 11.) Christoph. Frid. Satorius de salute ex zione, divinis adversus mala generis humani quacunq; remediis.
- 12.) Joh. Gottlob Synthes Commentatus Geographico-Theologica Galeni. LXVIII. Pars prior.
- 13.) ————— Pars altera.
- 14.) Christoph. Matth. Hoffmann in Verba II. LXIX. 22. de Felle Gai, & aceto totu Messia.
- 15.) Rud. Ant. Rothe (J. P. J. F. Pribitz) de Nomine Messia ante solem filiato ad II. LXXII. 17.
- 16.) Godfr. Hoffmann (J. P. P. H. Clausen) de Appropriatione nominis divini ex II. LXXV. 2.
- 17.) Christ. Gottlob Frid. Wolf de Summi Episcopi confirmatione in II. LXXX. 18.
- 18.) Mich. Heinr. Reinhardt (J. P. C. S. Georgii) Locus verbi divini II. CXIX. varieg.
- 19.) Jo. Frid. Bahrdt de Abstractione spirituali ad II. CXXXI. 2.
- 20.) Ern. Frid. Neuhauser (J. P. C. B. Michaelis) de Salomon ad Solitum Exhortationib; quas libro Coheleth interpretis, Cap. II. 2. 24. 26. III. 4. 12. 13. 22. V. 17. 18. 19. VII. 14. VIII. 15. IX. 7. 8. XI. 9. 10.
- 21.) Franc. Worden Commentatus in Cant. Cant. cum praemissa Diss. qua ostendit Ricorda non esse objectu Cant. Cant.
- 22.) Jo. Supf. Spier de Rationali non confuso ordine Coniunum Prophetaru generation atq; Ezechielis speciatione.
- 23.) Christ. Frid. Bauer de Iudaeis ut Sodoma & Gomorra futuris ex II. 1. 9. & Rom. IX. 29.
- 24.) Jo. Rud. Spieringius de Superstitione Israelitarum sub querebus cultu, ad II. 1. 29. Ezech. VI. 3. Hof. IV. 13.
- 25.) Wilk. Christ. Supf. Christander de Aethiops non tū hypocrita quam perfrecta frontis homine, ad locu II. VII. 12.
- 26.) Joh. Gottl. Bünemann de Optima inter dissonantes Interpretes sacros eligenda sententia ad II. IX. 2. & II. XXVII. (12.)
- 27.) Honr. Engelb. Schwarzen de Christo, consiliario Patri unico, optimo, secretissimo ad II. IX. 5.
- 28.) Christ. Bened. Michaelis de Gaudis ex Nativitate Messia. II. IX. 5.
- 29.) Honr. Ara. Ledderhose (J. P. H. G. Schroeder) de Morib; Ecclēsiē hospitio ad II. XVI. 3-5.
- 30.) Jo. Godfr. Unger de Papyro frutice ad II. XIX. 7.
- 31.) Christ. Frid. Bauer de Patre Dei. n. I. Christi nec avo, nec forero nostro ex II. LXIII. 16. & Ephes. III. 14. 15.
- 32.) Frid. Sam. Ficklerus de Divina Jeremia ad officina Propheticae Vocatione. ad Jerem. I. 5.
- 33.) ————— de Statu Ecclēsiē N. F. primorū a Jerem. Cap. III. 14. seq. predicto.

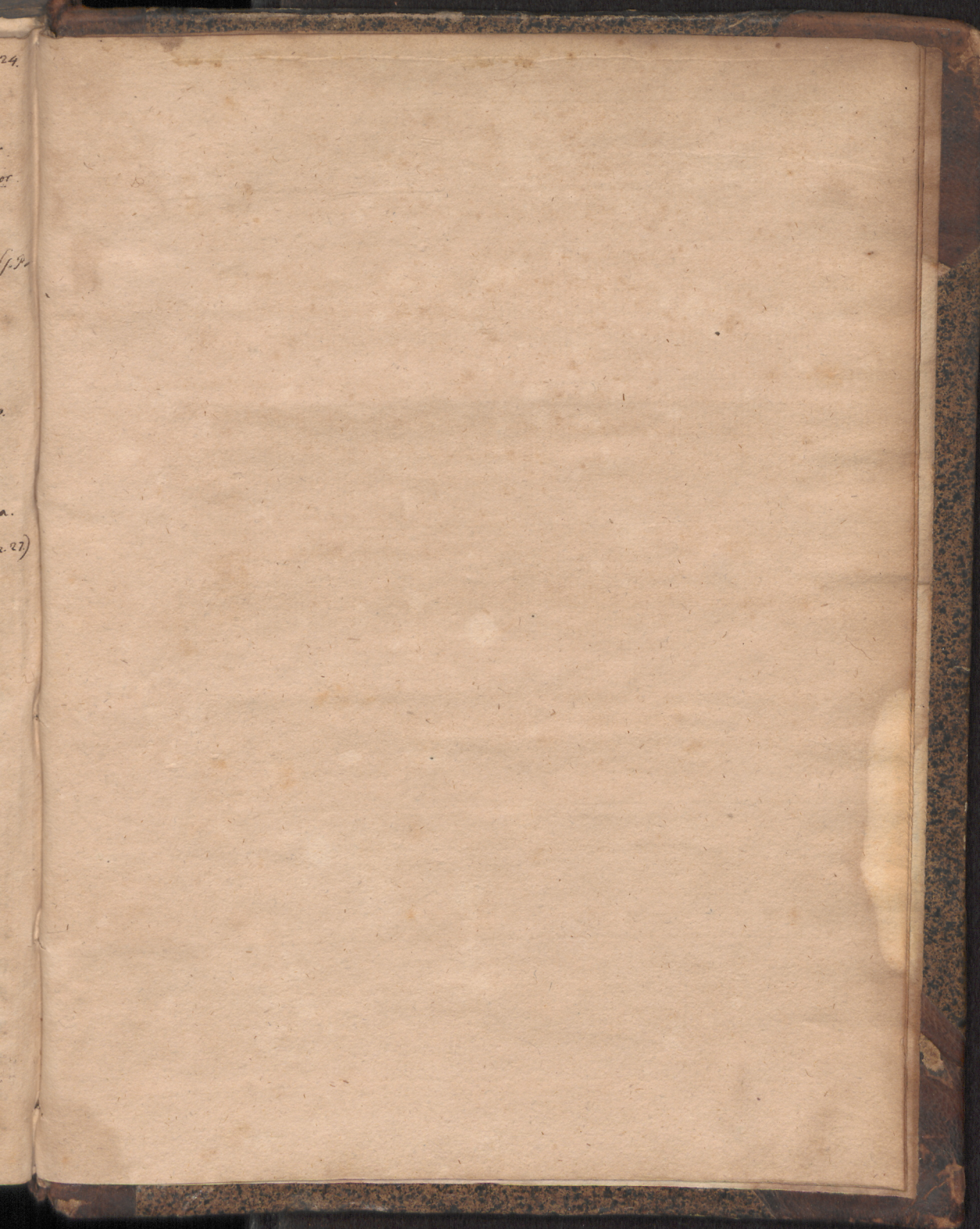
34.) Jo. Christoph.

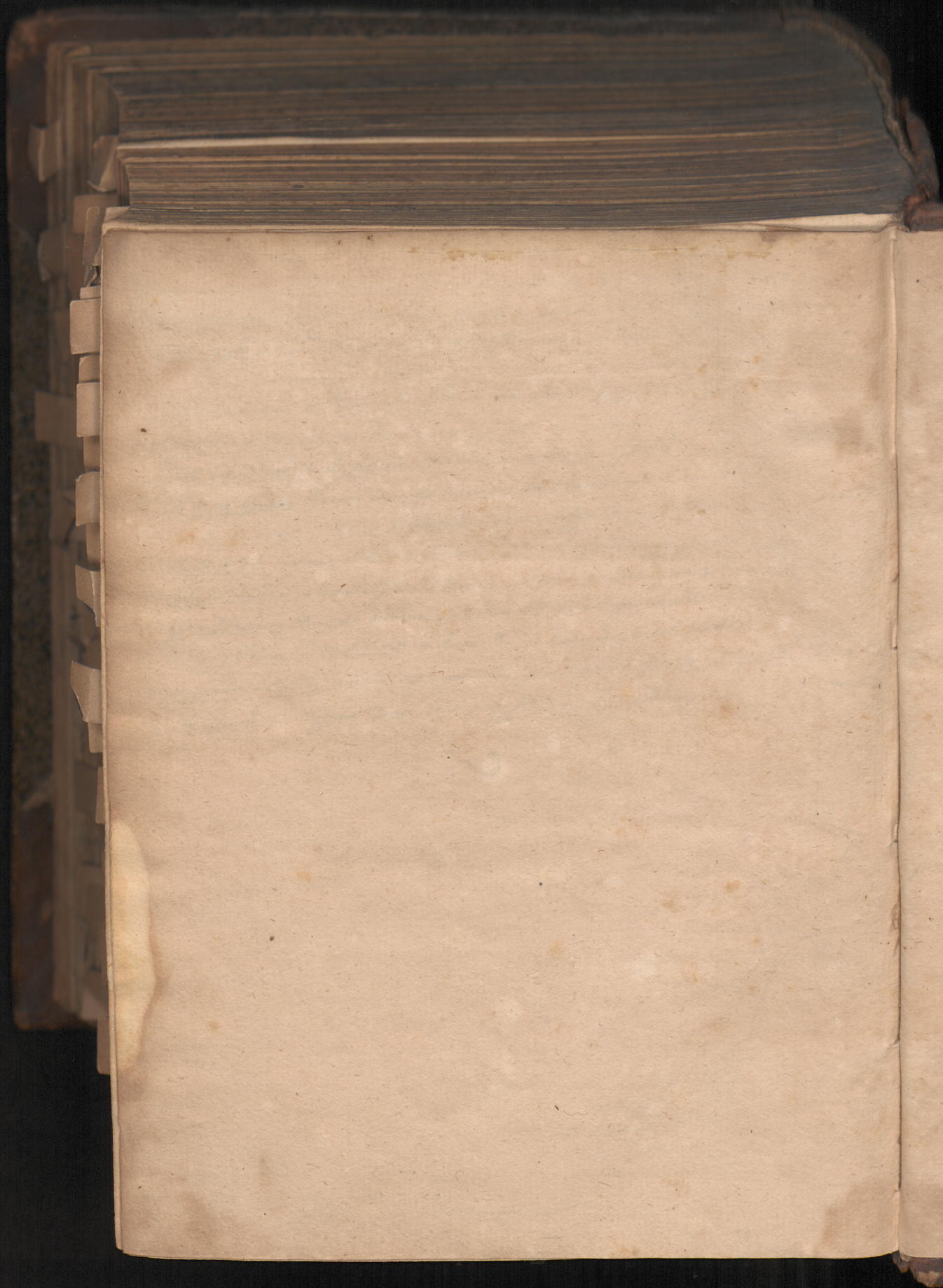
- 34.) Jo. Christ. Schulpius de sacrosancta jurjurandi divini in conservando missi ordine fide. ad Jerem. V. 24.
- 35.) Joh. Sebast. Renzius (P. P. L. Hebenstreit) de Achab atq. Zedecia supplicis. Jerem. XXXIX. 22.
- 36.) Joh. Bartholom. Riederer Inquisitio in genuinum sensum oraculi divini Jerem. XXXI. 3.
- 37.) Gotth. Oesfeld in Illud Theologorum: Sic et servasti animam ad ductum Ezech. III. 18. 19. Diff. prior.
Diff. posterior.
- 38.) —————
- 39.) Jo. Rud. Hieslingius de Messia in fratre saluberrima planta nascentis ad Ezech. XXXIV. 29.
- 40.) Georg. Henr. Ortmannus de Peccato per Christi justitiam abolendis ex Dan. IV. 24.
- 41.) Sebast. Schmidius de Depositione Fidelium cum Christo. ex Apoc. II. 19. 20. H. G. Majin (P. P.)
- 42.) Joh. Herm. Gercken Examen ingeniosa rectoris Angli translationis Verborum Apoc. VI. 5.
- 43.) Laur. Jo. Jac. Lange (P. P. G. E. de Windheim) in locum difficiliorem Apoc. X. 10.
- 44.) Christoph. Frid. Sartorius de Venturo Gentium desiderio ac Templo gloria implendo ad Hag. II. 6. 7.
- 45.) Gasp. Jac. Hutheis de Conductu Israelis in Behoriam transpositum per Solum gratiae & precum Zach. XII. 10.
- 46.) Georg. Setharding Illustratio dictorum quorundam S. S. V. T. e lingua Arabica.
- 47.) Jo. Heinr. Wetand (P. P. H. Michaelis) de Angelo Dei, ad illustranda aliquot V. T. loca.
- 48.) Christ. Ludov. Schlichter de Turtura, ejusque qualitatibus, usque antiquis & emblematis, ad illustr. variorum S. S. loca.
- 49.) Joh. Glénche de Mythenis Thauris, Fides junge soliti. (N. B. Diff. de Oblatione Thauris, V. Tom. I. ad B. V. T. n. 27)

2

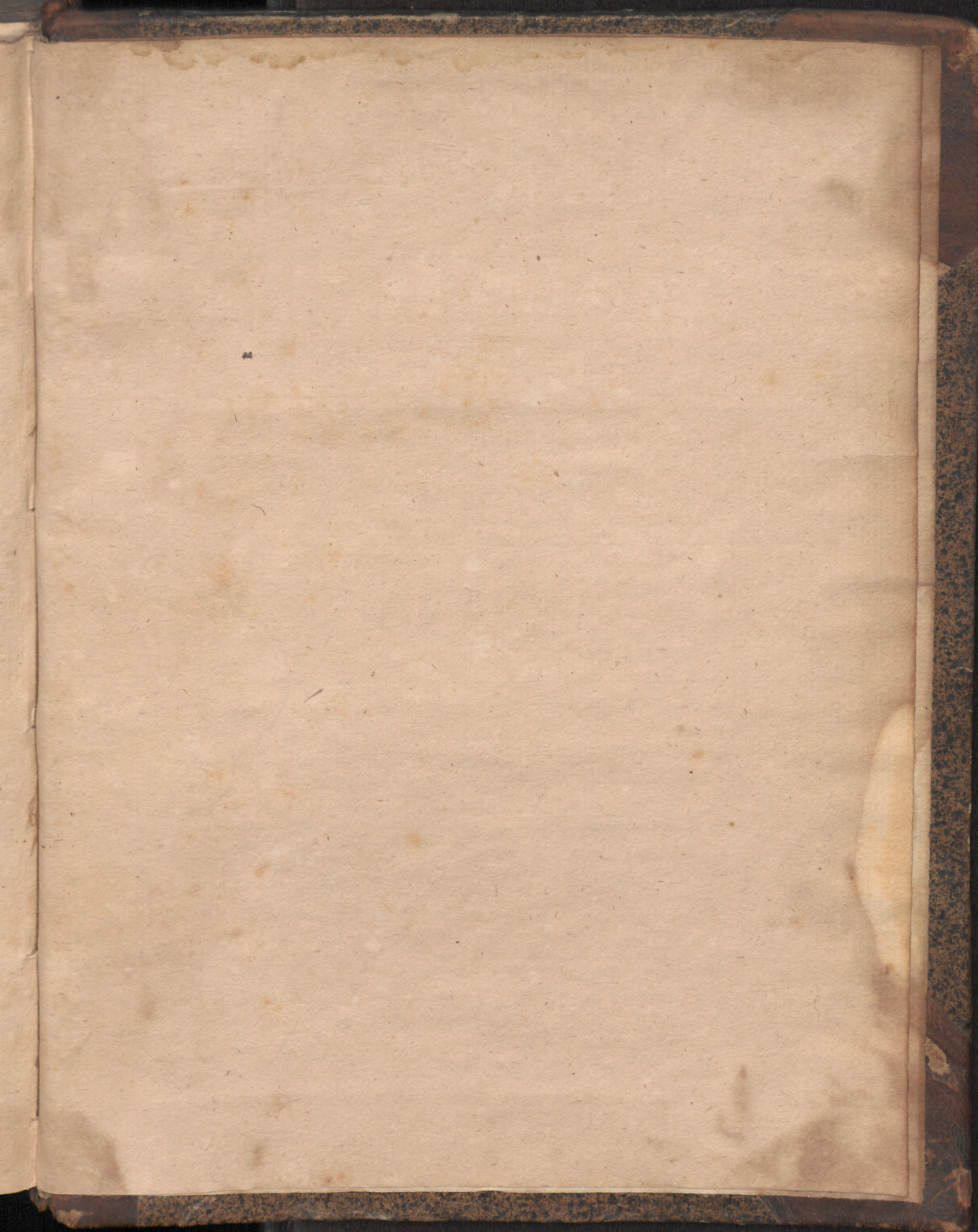

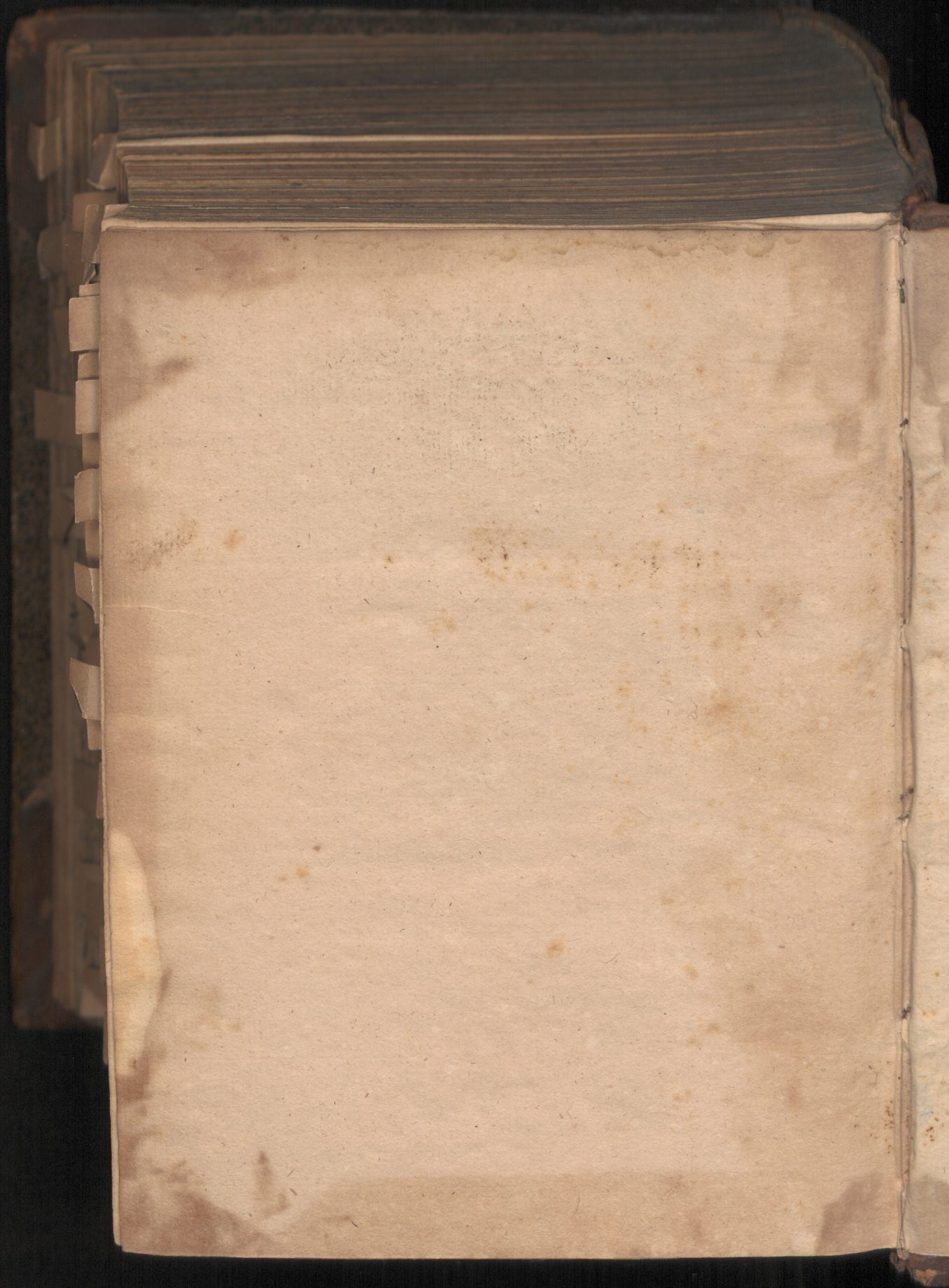

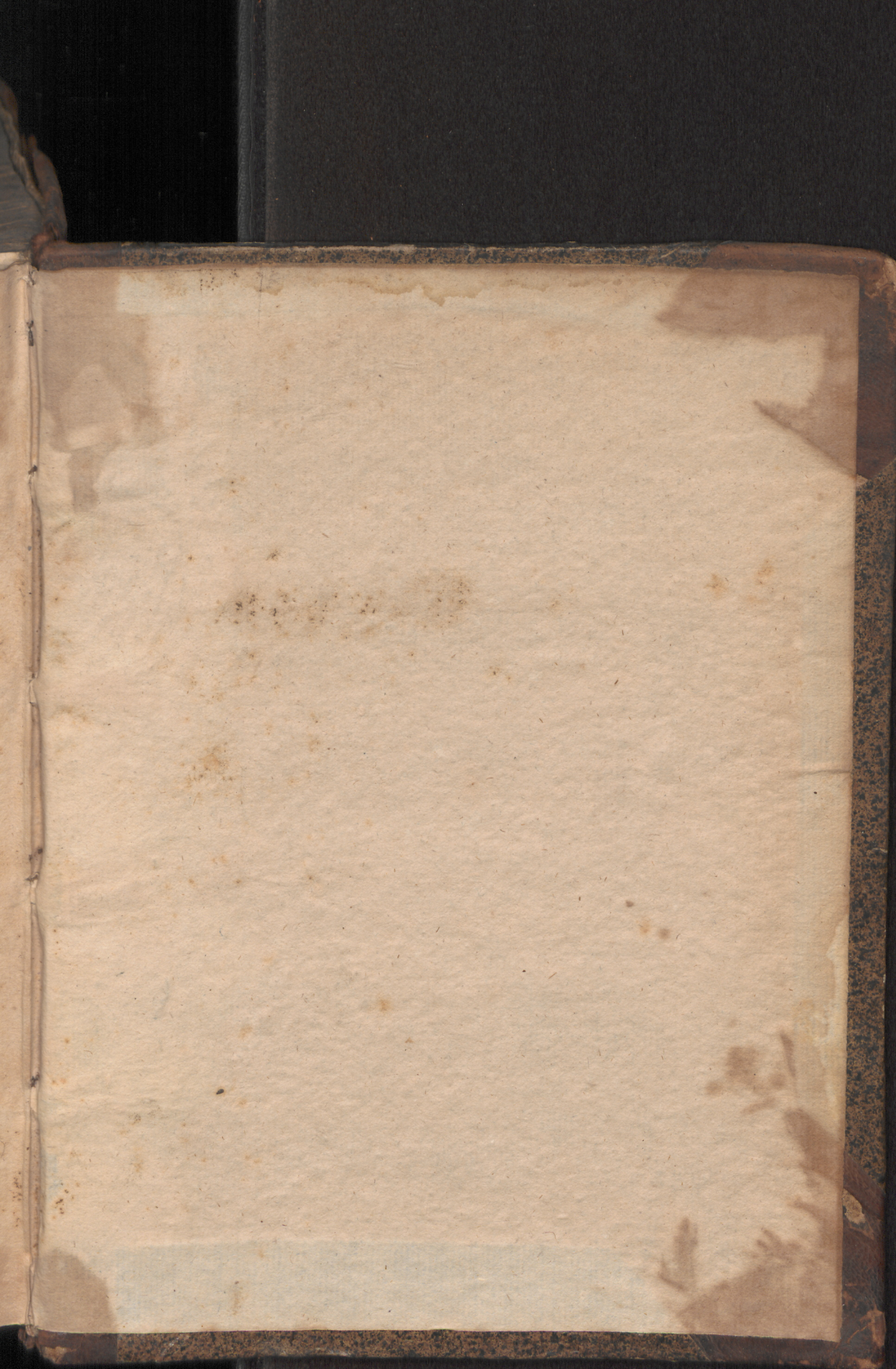

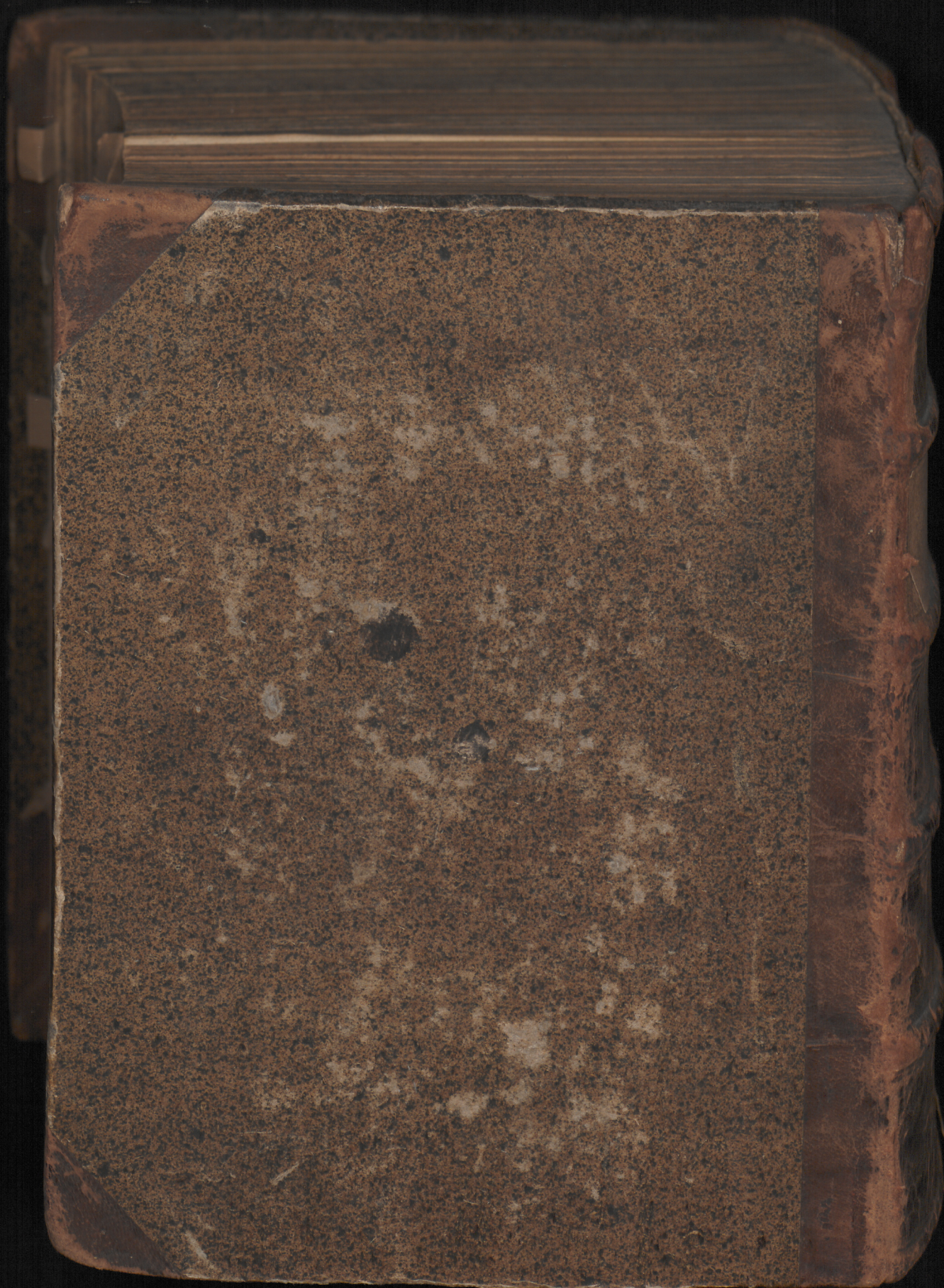

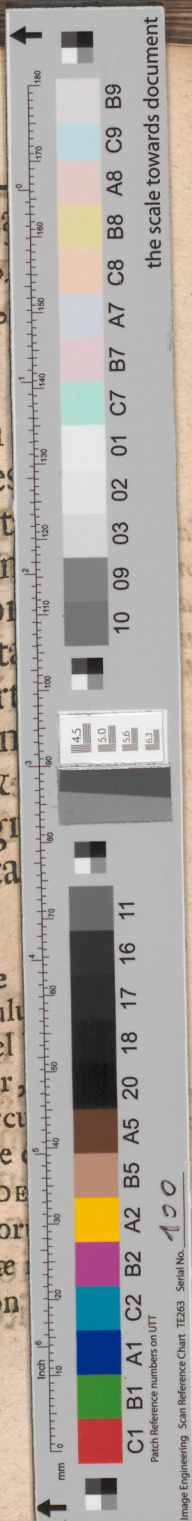

dum, errore de Peccato originali se abdic-
eumque in melius mutasse, relatum legimus,
clauē script. in h. l. voce *salus* recte scribit:
„die ignis, h. e. tentationis, seu in agone,
„trimentum patietur, h. e. a conscientia
„adfligetur: & tamen, quia fundamentum
„tinet, Iesum Christum; per illos angores
„nisi reducet ad salutem. „ Reddent t
dem rationem die huius vniuersi nouissim
Tunc enim experientur iudicium discusso
prout Theologis audit. Quo ipso infirmita
peccata, quæ in administrando munere for
se contraxerunt, conscientia ipsorum den
se sistunt*: vt summam Dei sanctitatem &
sticiam peruideant; atque hoc modo agi
fca

* Celeberrimus D. I. A. SCHERZERVUS in systemate
theologico, B. Augustini verbis album adiicit calculu
p. 598. quæ sic se habent: „cuique opera sua, vel
„na vel mala, cuncta in memoriam reuocabuntur,
„mentis intuitu mira celeritate cernentur: vt accu
„vel excuset scientia conscientiam. „ Libr. XX. de
Dei. C. XIV. Quocum & doctissimus D. I. F. B. V. D. D. B.
consentit in system. theol. p. m. 667. „peccata prior
„& illis in memoriam reditura, vt eo magis diuinæ
„fericordiae magnitudinem agnoscant, a vero non
„horret. „

41.
41.45.
41.46.
40. 47.
39. 48.
49.